

Sygn. akt III AUa 2081/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 kwietnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Krystyna Merker (spr.)
Sędziowie	SSA Jolanta Ansion SSA Lena Jachimowska
Protokolant	Michał Eksterowicz

po rozpoznaniu w dniu 26 kwietnia 2017 r. w Katowicach

sprawy z odwołania A. B. (A. B.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o ustalenie właściwego ustawodawstwa

na skutek apelacji ubezpieczonego A. B.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku

z dnia 25 listopada 2014 r. sygn. akt IX U 1605/14

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od ubezpieczonego A. B. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego.**

/-/ SSA L.Jachimowska /-/ SSA K.Merker /-/ SSA J.Ansion

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 2081/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 6.08.2014r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział

w R. stwierdził, że do ubezpieczonego A. B. od dnia 1.06.2013r. z tytułu prowadzonej działalności zastosowanie ma ustawodawstwo polskie.

W odwołaniu od decyzji ubezpieczony domagał się jej zmiany przez stwierdzenie, iż od dnia 1.02.2013r. podlega ustawodawstwu słowackiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych, względnie uchylenia zaskarżonej decyzji w całości i przekazania sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie z przyczyn, jak w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 25 listopada 2014r., sygn. akt IX U 1605/14, Sąd Okręgowy w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji organu rentowego z dnia 6 sierpnia 2014 r.

Sąd I instancji ustalił, że ubezpieczony A. B. od dnia 1.05.2011r. prowadzi działalność gospodarczą w Polsce z siedzibą w R.. W dniu 1.06.2012r. zawarł umowę o pracę z firmą (...) s.r.o. w Č.. Miejscem pracy miała być Republika Słowacka. Pismem z dnia 19.07.2012r. organ rentowy ustalił jako właściwe ustawodawstwo słowackie od 1.06.2012r. Na potwierdzenie powyższego w dniu 27.08.2012r. właściwa instytucja słowacka wydała zaświadczenie A1 potwierdzające zastosowanie ustawodawstwa słowackiego w okresie od 1.06.2012r. do 31.05.2013r. W toku przeprowadzonego postępowania z właściwą instytucją na Słowacji Oddział ZUS ustalił, że Firma (...) s.r.o. jest tzw. firmą skrzynkową, w której nie dochodzi do realnego wykonywania pracy przez pracowników i w tej sytuacji praca na terenie Słowacji nie może być brana pod uwagę dla celów określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa. Instytucja ta poinformowała, że nie będzie anulowała wcześniej wydanych zaświadczeń A1.

W oparciu o powyższe informacje przekazane przez stronę Słowacką pismem z dnia 24.01.2014r. Oddział ZUS ustalił odwołującemu jako właściwe ustawodawstwo polskie w okresie od 1.06.2013r., tj. od następnego dnia, do którego obowiązywało zaświadczenie A1. Informację o ustaleniu polskiego ustawodawstwa organ rentowy przesłał w dniu 24.01.2014r. do właściwej instytucji na Słowacji, która nie wniosła zastrzeżeń do powyższego ustalenia.

W ocenie Sądu Okręgowego prawidłowo zostało ustalone jako właściwe ustawodawstwo polskie, ponieważ art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego z dnia 29.04.2004r. (Dz.U. UEL z 30.04.2004r.) nie mógł mieć zastosowania w sytuacji, gdy w niniejszej sprawie nie miało miejsca faktyczne wykonywanie pracy najemnej na terenie Republiki Słowackiej. Organ rentowy prawidłowo zastosował procedury przewidziane w przepisach art. 16 rozporządzenia nr 987/2009 Parlamentu Europejskiego z dnia 16.09.2009r., dotyczące wykonania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. UEL z 30.10.2009).

Sąd I instancji wskazał na fakt, że przed wydaniem decyzji o ustaleniu tymczasowego polskiego ustawodawstwa polska instytucja ubezpieczeniowa dysponowała informacją słowackiej instytucji ubezpieczeniowej, że od 1.06.2013r. odwołujący nie zostanie objęty ubezpieczeniem społecznym na Słowacji, gdyż w ocenie tej instytucji w firmie (...), pomimo nawiązania umów z pracownikami, nie dochodzi do faktycznego wykonywania pracy. Wobec czego Oddział ZUS tymczasowo określił mające zastosowanie ustawodawstwo polskie, poinformował o tym słowacką instytucję ubezpieczeniową, która nie wniosła zastrzeżeń. Następnie organ rentowy na wniosek odwołującego przekazał stronie słowackiej dodatkową dokumentację – nie zmieniła ona stanowiska w sprawie.

Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Okręgowego bezpodstawne jest powoływanie się przez odwołującego na wyrok Sądu Najwyższego, który był wydany w innym stanie faktycznym. Polski organ rentowy bowiem nie dokonywał oceny, czy umowa o pracę na Słowacji jest ważna według prawa polskiego. Natomiast oceny, czy praca była przez odwołującego na terenie Słowacji realnie świadczona i czy w związku

z tym podlegał w tym zakresie słowackiemu ubezpieczeniu społecznemu dokonała słowacka instytucja ubezpieczeniowa. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. był tym stanowiskiem Socialnej Poistovnej związany zgodnie z zasadami wynikającymi z art. 16 rozporządzenia Nr 987/1009. Zatem prawidłowo ustalił, że A. B. w zakresie ubezpieczeń podlega ustawodawstwu polskiemu.

Z tych przyczyn Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie, jako niezasadne.

Apelację od powyższego wyroku wniósł ubezpieczony.

Wyrokiem z dnia 20 stycznia 2016r., sygn. akt III AUa 9/15, Sąd Apelacyjny w Katowicach uchylił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. oraz zasądził od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kwotę 30 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zaskarżona decyzja wskazująca na polskie ustawodawstwo wydana została przedwcześnie i wbrew stanowisku Sądu I instancji, bez przeprowadzenia wymaganej procedury. Organ rentowy dysponował bowiem jedynie pismem z 25 lipca 2013r. Socialna Poistovna Centrala w B. kierowanym do ZUS w W. o przeprowadzeniu kontroli u wymienionych w piśmie pracodawców, którzy zatrudniają osoby o podejrzenie niskich zarobkach i znikomym zobowiązaniem pracy, których celem było sprawdzenie realnego wykonywania pracy przez ich pracowników na terenie Republiki Słowackiej. Wskazano, że wyniki kontroli poddano analizie i postanowiono, że w przypadku pracodawcy G. s.r.o. odnośnie pracowników, którym Socialna Poistovna już wystawiła formularze E101/PD A1, tzn. pracownicy podlegają słowackim przepisom prawnym i zostały one doręczone właściwym pracodawcom oraz polskiej instytucji ubezpieczenia społecznego, nie będą one likwidowane. Natomiast jeżeli po zakończeniu ważności formularza stosunek ubezpieczenia u danego pracodawcy nadal trwa, właściwa Socialna Poistovna wyda postanowienie o wygaśnięciu ubezpieczenia z dniem, w którym zakończyła się ważność formularza. Słowacki organ ubezpieczeniowy podał jednocześnie, że odnośnie pracowników, co do których nie postanowiono, którym przepisom podlegają, przy czym w trakcie kontroli stwierdzono, że są to firmy skrzynkowe i na terenie Republiki Słowackiej nie dochodzi do realnego wykonywania pracy, właściwa Socialna Poistovna wyda postanowienie o braku ubezpieczenia, tzn. że nie podlegają oni słowackim przepisom prawnym.

Sąd II instancji zaznaczył, że pismo z 25 lipca 2013r. nie dotyczy bezpośrednio odwołującego, a ponadto wskazuje wyraźnie, że w odniesieniu do pracodawców, u których stwierdzono, że chodzi o tzw. firmy skrzynkowe Socialna Poistovna wyda postanowienie o braku ubezpieczenia. Nadto, skoro jak wynika z listu rejestracyjnego znajdującego się w aktach organu rentowego, słowacka instytucja ubezpieczeń społecznych nadała wnioskodawcy numer ubezpieczenia, zatem (ponownie za cytowanym wyrokiem Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2013r. sygn. II UK 333/12) należy podnieść, że polska instytucja ubezpieczeniowa, nie mogła tej okoliczności zignorować. Istnienie bowiem tytułu ubezpieczenia społecznego za granicą wyklucza dokonywanie ustaleń przeciwko dowodowi ubezpieczenia społecznego w innym państwie (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 18 marca 2010r., sygn. II UZP 2/10, OSNP 2010 nr 17-18, poz. 216 i wyroki z dnia 6 września 2011r.,

I UK 84/11 i z 23 listopada 2012r., sygn. II UK 103/12). W razie natomiast pojawienia się wątpliwości co do ważności dokumentu lub dokładności przedstawienia okoliczności, na których opierają się informacje zawarte w tym dokumencie, instytucja państwa członkowskiego, która otrzymuje dokument, ma - stosownie do art. 5 rozporządzenia wykonawczego - zwrócić się do instytucji, która ten dokument wydała o niezbędne wyjaśnienia lub wycofanie tego dokumentu. Instytucja wydająca dokument ponownie rozpatruje podstawy jego wystawienia i w stosownych przypadkach wycofuje go.

Powyższe okoliczności, w połączeniu ze stanowiskiem prezentowanym

w przytoczonym orzecznictwie Sądu Najwyższego, odnośnie niedopuszczalności oceny stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby zainteresowanej oraz sąd krajowy, przemawiały za koniecznością uchylenia nie tylko zaskarżonego wyroku, lecz także decyzji organu rentowego celem rozpoznania sprawy we właściwym trybie.

Uwzględniając powyższe, przy ponownym rozpoznaniu sprawy organ rentowy w ramach współpracy ze słowacką instytucją ubezpieczeniową (art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego) wyjaśni, czy wnioskodawca składając wniosek o ustalenie ustawodawstwa właściwego dla ubezpieczenia społecznego podlegał od 1 czerwca 2013r. na terenie państwa świadczenia pracy najemnej systemowi ubezpieczenia społecznego. Informacje uzyskane od instytucji ubezpieczeniowej miejsca wykonywania pracy pozwolą na prawidłową ocenę zasadności wniosku skarżącego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w świetle poczynionych rozważań, najdalej idący zarzut apelacji, który zmierzał do wykazania, że słowacki pracodawca skarżącego został pozbawiony możliwości obrony swych praw, wskutek naruszenia art. 477¹¹ § 2 k.p.c., tj. niewzwania go do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanego, a co za tym idzie, iż zachodzi nieważność postępowania przed Sądem I instancji, wynikająca z art. 379 pkt 5 k.p.c. jest nieuzasadniony. Przedwczesne bowiem jest uznanie, że wnioskodawca został wyłączony z ubezpieczenia przez instytucję ubezpieczeniową słowacką, jak i że temu ubezpieczeniu podlega. Nie można więc przyjąć, aby zaskarżona decyzja organu rentowego wpływała swoją treścią na prawa i obowiązki w/w pracodawcy, jako strony łączącej go z odwołującym umowę o pracę i płatnika składek na ubezpieczenia społeczne.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny na mocy art. 477^{14a} k.p.c. orzekł, jak w pkt 1 wyroku.

O kosztach postępowania Sąd odwoławczy rozstrzygnął w pkt 2 wyroku w oparciu o art. 98 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. i art. 36 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. 2014r., poz. 1025 j. t.).

W zażaleniu na powyższe orzeczenie organ rentowy zarzucił naruszenie:

- art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 987/2009 z dnia 16 września 2009r. dotyczące wykonania rozporządzenia nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w związku z art. 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego poprzez błędne przyjęcie, że w sprawie zaistniały podstawy faktyczne do zastosowania art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego oraz do tymczasowego ustalenia dla ubezpieczonego właściwego ustawodawstwa w trybie art. 16 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego;

- art. 386 § 4 k.p.c. i art. 477^{14a} k.p.c. poprzez brak orzeczenia co do istoty sprawy w sytuacji, gdy zebrany materiał dowodowy pozwalał na ustalenie stanu faktycznego sprawy i nie wymagał przeprowadzenia postępowania dowodowego ani też w sprawie nie doszło do nieważności postępowania.

Wskazując na powyższe zarzuty, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym.

W odpowiedzi na zażalenie ubezpieczony wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Postanowieniem z dnia 27 września 2016 r., sygn. akt I UZ 14/16, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy wskazał, że wydanie decyzji o ustaleniu ustawodawstwa właściwego musi poprzedzać wymagana przez art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego procedura. Wyznaczone zakresem art. 16 ust. 4 rozporządzenia obowiązki instytucji właściwej miejsca świadczenia pracy sprowadzają się do udzielenia stosownych wyjaśnień i przedstawienia swojego stanowiska odnośnie do ustawodawstwa właściwego i ani przepisy rozporządzenia wykonawczego ani decyzja nr A1 Komisji Administracyjnej nie stawiają w tym zakresie żadnych wymagań formalnych, w szczególności nie wymaga się wydania przez instytucję właściwą miejsca wykonywania pracy najemnej formalnej decyzji indywidualnej w sprawie. Opinia ta może zatem przybrać formę pisma, stąd dla oceny, czy przedstawione w nim stanowisko ma zastosowanie do indywidualnej sytuacji zainteresowanego występującego

z wnioskiem o ustalenie ustawodawstwa, ważna jest jego treść. Jeśli w informacji podaje się np., że pracodawca wskazany w umowie o pracę jest tzw. firmą skrzynkową, w której nie dochodzi do realnego wykonywania pracy przez pracowników i w tej sytuacji praca na terenie Słowacji nie może być brana pod uwagę dla celów określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa, to jest to równoznaczne z wyrażeniem stanowiska odnośnie do braku tytułu do podlegania ubezpieczeniu społecznemu w Słowacji wszystkich pracowników zgłoszonych do ubezpieczenia przez tego pracodawcę, a w konsekwencji stanowiska o braku konkurencji tytułów ubezpieczenia w rozumieniu art. 11 ust. 1 rozporządzenia podstawowego.

Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na fakt, że legitymowanie się poświadczeniem na formularzu A1 o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu w państwie członkowskim miejsca wykonywania pracy najemnej nie może być ignorowane przy ustaleniu ustawodawstwa mającego zastosowanie do zainteresowanego w trybie art. 16 rozporządzenia wykonawczego

i dopiero jego wycofanie lub uznanie za nieważne, po ponownym rozpatrzeniu podstaw jego wydania umożliwia ustalenie ustawodawstwa państwa członkowskiego miejsca zamieszkania.

Sąd Apelacyjny ponownie rozpoznając sprawę zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonego jest bezzasadna.

Sąd Apelacyjny ponownie rozpoznając sprawę uznał, że organ rentowy wyczerpał procedurę określoną w art. 16 rozporządzenia wykonawczego nr 987/2009.

W toku postępowania ze słowacką instytucją ubezpieczeniową ustalono, że w firmie (...) s.r.o. na terenie Słowacji nie dochodzi do realnego wykonywania pracy i tym samym zatrudnienie w tym państwie nie może być brane pod uwagę dla celów określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa.

Przedstawiona przez słowacką instytucję ubezpieczeniową informacja, że spółka (...) jest firmą skrzynkową, w której nie dochodzi do realnego wykonywania pracy jest równoznaczne z wyrażeniem stanowiska odnośnie do braku tytułu do podlegania ubezpieczeniu społecznemu w Słowacji wszystkich pracowników zgłoszonych do ubezpieczenia przez tego pracodawcę.

W konsekwencji wynik postępowania uzgodnieniowego z właściwą instytucją słowacką stanowiły podstawę wydania zaskarżonej decyzji stwierdzającej, że w okresie od 1 czerwca 2013r. właściwym ustawodawstwem w zakresie ubezpieczeń jest ustawodawstwo polskie.

Roszczenie ubezpieczonego o stwierdzenie podlegania słowackiemu systemowi ubezpieczenia społecznego podlegało badaniu w oparciu o przepisy prawa wspólnotowego, a to obowiązującego od dnia 1 maja 2010r. art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE.L 166 z dnia 7 czerwca 2004r.) w zw.

z art. 16 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (dalej jako rozporządzenie wykonawcze).

Stosownie do art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004 osoba, która normalnie wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych Państwach Członkowskich podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym wykonuje

swą pracę najemną lub, jeżeli wykonuje taką pracę w dwóch lub w kilku państwach członkowskich, ustawodawstwu określoneemu zgodnie z przepisami ust. 1. Natomiast przepisy rozporządzenia wykonawczego nr 987/2009 określają procedurę dotyczącą stosowania przepisów rozporządzenia nr 883/2004. Zgodnie z art. 16 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009 osoba, która wykonuje pracę w dwóch lub więcej państwach członkowskich, informuje o tym instytucję wyznaczoną przez właściwą władzę państwa członkowskiego, w którym ma miejsce zamieszkania. Po myśli art. 16 ust. 2 rozporządzenia, wyznaczona instytucja państwa członkowskiego miejsca zamieszkania niezwłocznie ustala ustawodawstwo mające zastosowanie do ubezpieczonego, uwzględniając art. 13 rozporządzenia podstawowego oraz art. 14 rozporządzenia wykonawczego.

Skoro ubezpieczony swoją pretensją wywodzi z powołanych przepisów prawa unijnego, to z mocy art. 232 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c., jest zobligowany do wykazania przesłanek uzasadniających ustalenie jako właściwego ustawodawstwa słowackiego. Koniecznym było zatem udowodnienie faktycznego wykonywania pracy na terenie Słowacji, potwierdzonej formularzem A1.

Ubezpieczony na podstawie art. 19 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego ma uprawnienia do występowania do instytucji danego państwa członkowskiego z wnioskiem o wydanie potwierdzenia na formularzu A1, który jest ogólnoeuropejskim dokumentem służącym do potwierdzenia podlegania ubezpieczeniom społecznym na terenie innych krajów członkowskich Unii Europejskiej niż kraj, którego dana osoba jest obywatelem i gdzie ma stałe miejsce zamieszkania.

Ubezpieczony legitymował się zaświadczeniem A1 do dnia 31 maja 2013r. wystawionym przez słowacką instytucję ubezpieczeniową.

Pod rządami obecnie obowiązującego rozporządzenia nr 883/2004 zachowuje aktualność orzeczenie Sądu Najwyższego, że warunkiem uwzględnienia okresów ubezpieczenia w innym państwie członkowskim na podstawie art. 45 i 48 rozporządzenia Rady (EWG) Nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie jest przedstawienie dowodu podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu zatrudnienia wystawionego przez zagraniczną instytucję ubezpieczeniową (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2012r., sygn. akt II UK 103/12, OSNP 2013/19-20/238).

Pismem z dnia 24 stycznia 2014r. organ rentowy ustalił jako właściwe ustawodawstwo polskie w okresie od 1 czerwca 2013r., gdyż po dniu 31 maja 2013r. ubezpieczony nie legitymuje się zaświadczeniem A1.

Instytucja słowacka nie wniosła zastrzeżeń do powyższego ustalenia, co stanowiło podstawę do wydania zaskarżonej decyzji.

Uwzględniając powyższe, Sąd Apelacyjny po myśli art. 385 k.p.c. oddalił apelację, jako pozbawioną słusznych podstaw.

O kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym orzeczono po myśli art. 98 § 1 k.p.c. oraz § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2015r., poz. 1804 j.t.).

/-/ SSA L.Jachimowska /-/ SSA K.Merker /-/ SSA J.Ansion

Sędzia Przewodniczący Sędzia

ek